

2021 та 2023 роках він знизився на 11,1 та 19,4% та становив 6,4 та 5,8% відповідно.

Загальні тенденції вказують на те, що сорти помідора вирощені в Полтавській філії (Решетилівський ВПД) мають вищий вміст сухої речовини, порівняно із сортами вирощеними в Київській спеціалізованій філії (Гостомельський ВПД). Це може бути пов'язано з особливостями клімату, технологічними умовами вирощування або генетичними характеристиками цих сортів. Ця інформація є важливою для подальшого розвитку агротехнологій культури та покращення якості нових сортів помідора їстівного.

Знання про вміст сухої речовини в плодах помідора мають важливе практичне значення для

аграріїв. Розуміння залежності цього показника від сорту, кліматичних умов та агротехнічних прийомів дозволяє розробляти індивідуальні стратегії вирощування для кожного регіону та сорту. Застосування сучасних агротехнологій та селекційних досягнень сприятиме підвищенню врожайності та якості плодів, а також забезпечить стабільність виробництва в умовах зміни клімату. Отримані результати можуть бути використані для розробки рекомендацій щодо вирощування сортів помідора з оптимальним вмістом сухої речовини, що є важливим для забезпечення високої якості продукції та її тривалого зберігання.

Ключові слова: помідор їстівний, суха речовина, якість плодів, ефективність вирощування.

УДК 633.854.78:631.527:632.9

БІЛЧЕНКО В. О.*, **КРИВОРУЧЕНКО В. В.**, **РИЖЕВСЬКА О. М.**, **БІЛИК В. В.**

Товариство з обмеженою відповідальністю «Нертус Агро», м. Харків, Україна

*email: agro@nertus.kh.ua

ОЦІНКА САМОЗАПИЛЬНИХ ЛІНІЙ СОНЯШНИКА НА СТІЙКІСТЬ ДО НЕСПРАВЖНЬОЇ БОРОШНИСТОЇ РОСИ ТА ВОВЧКА

В Україні соняшник є основною олійною культурою, яка забезпечує одержання понад 85% рослинної олії. Високий рівень прибутковості і економічної ефективності вирощування соняшнику зумовив надмірне насичення цією культурою структури посівних площ сільськогосподарських культур. За даними міжнародної організації Food and Agricultural Organization (FAO) виробництво насіння соняшника впродовж останніх 30 років виросло з 22,0 млн. т. у 1992 році, до 56,7 млн. т. в 2023 році. Таке збільшення валового виробництва насіння соняшнику відбулось переважно за рахунок збільшення посівних площ під культурою.

Порушення принципів сівозмін та збільшення посівних площ соняшнику зумовлює появу нових вірулентних рас патогенів. Особливо гостру проблему для виробництва соняшнику становить широке розповсюдження і поява нових рас вовчка соняшникового – квіткової рослини-паразиту.

Селекція є найбільш економічно вигідним та екологічно безпечним методом боротьби з фітопатогенами, саме тому при створенні нових гібридів соняшнику важливе значення має високий рівень генетичного захисту проти основних хвороб і шкідників. По суті селекція гетерозисних гібридів соняшнику зводиться до створення батьківських ліній. Отже, саме від рівня генетичної стійкості до хвороб батьківських форм буде залежати стійкість майбутнього гібрида у виробничих умовах.

Виходячи з цього, метою даної роботи було встановлення рівня стійкості самозапилюваних ліній-відновників фертильності та закріплювачів стерильності до основних хвороб та вовчку соняшникового створених у відділі селекції і генетики сільськогосподарських культур компанії Нертус Агро.

Одним з напрямів селекції соняшнику в компанії є створення батьківських форм та гетеро-

зисних гібридів призначених для вирощування за технологією SUMO, тобто стійких до гербіцидів групи сульфонілсечовини. Разом з тим, при створенні самозапилюваних ліній велика увага приділяється їх стійкості до несправжньої борошнистої роси (збудник *Plasmopara helianthi* Novot) та вовчка соняшникового (*Orobanche cumana* Wallr.).

Оцінка на стійкість до патогенів проводилась в польових умовах 2023 та 2024 років на природному фоні в трьох пунктах: селекційна сівозмінна компанія в с. Васищево, Харківська обл.; с. Слобожанське, Харківська обл.; с. Щербанівське, Миколаївська обл. При обліках ураження рослин несправжньою борошнистою росою та вовчком у польових умовах визначали відсоток уражених рослин від загальної кількості облікових, користуючись стандартними фітопатологічними методиками, при цьому інтенсивність визначали в балах.

У 2023 році до дослідження було залучено по 25 родин відновників фертильності (R-лінії) та закріплювачів стерильності (B-лінії) від третього самозапилення (I₃) одержаних у відділі селекції і генетики с.-г. культур компанії, серед яких було виділено по дві родини з високою стійкістю до несправжньої борошнистої роси та вовчка (таблиця).

За результатами оцінки стійкості та вивчення інших господарських ознак у кожній родині нами було виділено кращі рослини і в 2024 році продовжено їх вивчення, як окремих родин. З представлених у таблиці результатів видно, що всі виділені родини в наступному поколінні самозапилення (I₄) мали високий рівень стійкості до несправжньої борошнистої роси та вовчка. При цьому необхідно відзначити, що в умовах 2024 року ураження рослин соняшнику вовчком практично не спостерігалось в жодній з локацій наших досліджень.

Таблиця

Стійкість до несправжньої борошнистої роси та вовчка самоzapильних ліній соняшнику селекції Нертус Агро

Лінії	Несправжня борошниста роса		Вовчок	
	Ураженість, %	Бал	Ураженість, %	Бал
2023 рік				
R-лінії				
HRSu 19/5a1	9,7	1	30	3
HRSu 19/4a1	20,0	2	4,3	7
2024 рік				
HRSu 19/5a1a	5,0	1	0	9
HRSu 19/5a1b	0	0	0	9
HRSu 19/4a1a	0	0	0	9
HRSu 19/4a1b	5,0	1	0	9
2023 рік				
B-лінії				
HBSu 19/3a1	5,0	1	0	9
HBSu 19/2b1	9,5	1	4,5	7
2024 рік				
HBSu 19/3a1a	9,3	1	0	9
HBSu 19/3a1b	7,0	1	0	9
HBSu 19/2b1a	0	0	0	9
HBSu 19/2b1b	0	0	0	9
HBSu 19/2b1c	0	0	0	9

На підставі одержаних результатів, нами було виділено самоzapильні лінії соняшнику з комплексною стійкістю до гербіцидів групи сульфонілсечовини, несправжньої борошнистої роси та вовчка. Виділені лінії будуть використані в по-

дальшій селекційній роботі зі створення гібридів та батьківських форм зі стійкістю до абіотичних та біотичних факторів середовища.

Ключові слова: самоzapильні лінії, соняшник, стійкість, вовчок, несправжня борошниста роса.

УДК 633.11»324»:631.526.3:00.83

БОБЕР А. В. *¹, КОСТЕНКО А. М.¹, БОБЕР І. А.²

¹Національний університет біоресурсів і природокористування України, вул. Героїв Оборони 15, м. Київ, Україна

²Київський національний університет імені Тараса Шевченка, м. Київ, вул. Володимирська 60, Україна
*email: Bober_1980@i.ua

ГОСПОДАРСЬКО-ТЕХНОЛОГІЧНА ОЦІНКА СОРТІВ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ У ВИРОБНИЧИХ УМОВАХ

Пшениця озима є важливою зерновою культурою, яка на основі сталих врожаїв та валових зборів високоякісного зерна забезпечує національну продовольчу безпеку в умовах України. Одним з важливих факторів, які впливають на збільшення врожайності сільськогосподарських культур та зокрема пшениці озимої, є впровадження сучасних, адаптованих до конкретних ґрунтово-кліматичних умов сортів. У сучасних умовах господарювання та отримання високоякісного зерна важливе значення має сорт, який має поєднувати в собі високу продуктивність і відмінну якість зерна. Тому для збільшення виробництва зерна в Україні важливу роль відіграє впровадження нових високоврожайних, стійких до несприятливих умов вирощування сортів пшениці озимої із зерном високої якості. Також сільськогосподарською наукою і передовою практикою господарств встановлено, що завдяки широкому впровадженню у виробництво інтенсивної технології вирощування пшениці озимої за останні роки значно зросла її середня врожайність. Досвід кращих господарств свідчить, що сучасна інтенсивна технологія здатна

забезпечити подальше зростання урожайності пшениці озимої на всіх площах посіву.

При вирощуванні пшениці озимої важливе значення має не лише зернова продуктивність рослин, але і якісні показники зерна. Переважно про якість зерна пшениці судять по його придатності для виробництва певної продукції. В основному зерно пшениці використовується, головним чином, на харчування людини у вигляді борошна або крупи. Якість зерна пшениці озимої характеризується багатьма показниками: фізичними, хімічними та технологічними. Геометричні розміри, форма зернівки та її маса впливають на такий важливий показник, як натура зерна. Вміст білка та клейковини в зерні характеризують його технологічну цінність, та є вирішальними показниками при визначенні ціни на зерно. Згідно діючого стандарту в Україні до продовольчого можна відносити те зерно, в якому масова частка білка перевищує 11,0%, а клейковини – 18%.

Мета досліджень полягала у вивченні впливу сортових особливостей на формування господарсько-технологічних показників якості зерна пшениці озимої у виробничих умовах.